

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
доктору наук з державного управління, професору
професору кафедри публічного управління
і проектного менеджменту ННІМП
Дегтярьовій І.О.

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук з державного управління, професора, директора навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського **Горника Володимира Гнатовича** на дисертацію **Боголєпової Аліни Віталіївни** «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність обраної теми досліджень.

Корупція, як надзвичайно негативне соціальне явище, потребує глибокого наукового дослідження та аналізу. Це зумовлено передусім тим, що більшість криз, які періодично вражають різні сфери суспільства, зокрема невдале вирішення окремих економічних проблем та ситуації на тлі політичного протистояння в країні, безпосередньо пов'язані з впливом корупції на ці процеси. Актуальність цього явища полягає у його феноменальній спроможності існувати у кожній державі незалежно від історичного розвитку, рівня економіки, соціального розвитку та наявності законодавчої бази, яка повинна бути підґрунтям для забезпечення протидії та запобігання корупції. Унікальність корупції як суспільного явища полягає у здатності постійно змінюватися, перетворюватися у різноманітні нові форми прояву, вдосконалюватися, пристосовуватися до наявної правової бази та співіснувати поряд із обов'язковими принципами, які притаманні правовій, демократичній державі: законності, верховенства права, рівності всіх перед законом, дотриманням прав і свобод громадян.

Світова спільнота декілька останніх десятиліть акцентує увагу до цього явища, а зарубіжні фахівці та вчені докладають чимало зусиль для того, аби дослідити та проаналізувати всі аспекти цього явища. Оскільки корупція долає будь-які міждержавні та міжнаукові кордони, і водночас поглинає своїм впливом майже усі сфери життєдіяльності, дослідження її відбувається комплексно й послідовно, на глобальному рівні, а увага, передусім,

приділяється природі виникнення та вироблення інструментарію, завдяки якому можливо, якщо не подолати, то принаймні локалізувати і мінімізувати його масштаби та вплив на суспільство.

Таким чином, дослідження державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні, є вкрай актуальним як у теоретичному, так і в прикладному аспектах. Воно відповідає пріоритетам європейської інтеграції України, завданням удосконалення механізмів запобігання корупції.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, мають високий ступінь обґрунтованості, що забезпечено глибоким теоретичним аналізом, узагальненням зарубіжного і вітчизняного досвіду, системним підходом до оцінювання стану функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції.

По-перше, на основі комплексного аналізу сучасного наукового доробку систематизовано групи факторів-детермінант, що впливають на поширення корупції, серед яких ключове місце займають: рівень децентралізації влади; наявний досвід запобігання корупції; політична стабільність; рівень заробітної плати публічних службовців; фрагментарність забезпечення верховенства права; рівень корумпованості в окремих галузях та публічному секторі; ступінь ефективності публічного управління та компетентності публічних службовців; наявність механізмів запобігання виникненню потенційного конфлікту інтересів; ступінь бюрократизації публічного управління; соціально-культурні особливості.

По-друге, уточнено змістовне наповнення ключових понять та розвинуто понятійно-термінологічний апарат для формування державної політики та організаційно-правового механізму запобігання корупції, зокрема, зміст понять «державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції», «корупція», «запобігання корупції».

По-третє, обґрунтовано елементи концептуалізації державної політики запобігання корупції та здійснено їх систематизацію задля забезпечення більш високого рівня її ефективності за критеріями, що враховують суб'єктів всіх рівнів, особливості їх впливу та функціонування: суб'єкт (державна, муніципальна, відомча, корпоративна, незалежна (публічна, громадська), спільна); опосередкованість впливу (пряма, непряма, змішана); основну функцію інститутів політики (координаційна або розподільча); доступ до інформації (прозора, закрита, кулуарна), масштаб (системна, елементарна);

наявність інституційного середовища (дискреційна, недискреційна); компонент інституту (вдосконалення правил, посилення механізму примусу до виконання).

По-четверте, розвинуто знання про факти, які розкривають новітні світові тенденції формування та ефективного функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції, що стосуються механізмів запобігання корупції, зокрема це інституційний механізм із можливістю створення нової спеціалізованої антикорупційної інституції з функцією антикорупційного контролю; організаційно-правовий механізм щодо прийому на публічну службу; мотиваційні механізми запобігання корупційним проявам на публічній службі та розвитку доброчесності; механізм цифровізації, який сприятиме удосконаленню системи електронного врядування, забезпечить доступність, інклюзивність електронних публічних послуг і проведення моніторингу ефективності та результативності інструментів запобігання корупції; просвітницький механізм для формування нульової толерантності в суспільстві до корупції; контрольний державний механізм запобігання корупції.

По-п'яте, спираючись на інституціональний підхід, який ґрунтується на розумінні поширення корупції як результату дисфункції або слабкості державних спеціалізованих антикорупційних інститутів, в роботі розроблено та обґрунтовано модель антикорупційного контролю держави, яка передбачає комплексність державних дій у пріоритетних сферах щодо організації попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діянням, оцінювання системи ефективності запобігання корупції, аналіз управлінських рішень стосовно нейтралізації корупційних ризиків для формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції. Запропонована модель забезпечить підвищення ефективності дій держави у співпраці з громадськими організаціями з використанням комплексу відповідних принципів, методів та інструментів.

По-шосте, обґрунтовано необхідність створення нової спеціалізованої інституції – Національної інспекції інтегрованого антикорупційного контролю як центрального органу виконавчої влади, яка виконуватиме контрольну, координуючу, аналітичну та методологічну функції у сфері запобігання корупції.

По-сьоме, розроблено практичні рекомендації щодо напрямів підвищення ефективності функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні.

Обґрунтованість висунутих здобувачкою наукових положень підкріплюється глибоким аналізом та узагальненням теоретичного та практичного досвіду, залученими і опрацьованими офіційними статистичними матеріалами і літературними джерелами з фахових питань та

використанням отриманих результатів в практичній діяльності у сфері публічного управління.

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

Достовірність результатів і новизна досліджень, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, забезпечена знанням і творчим використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт ДЗВО «Університет менеджменту освіти» в рамках теми: «Трансформація публічного управління розвитком соціального, економічного, політичного та людського потенціалів суспільства і держави» (номер державної реєстрації 0120U105398), в межах якої автором обґрунтовано та розроблено концептуальну модель антикорупційного контролю держави як базисної складової державного організаційно-правового механізму, сформованої на основі інституціонального підходу, яка передбачає комплексність державних дій у пріоритетних сферах щодо організації попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діянням, оцінювання системи ефективності запобігання корупції, аналіз управлінських рішень стосовно нейтралізації корупційних ризиків для формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції; дана модель забезпечує підвищення ефективності дій держави у співпраці з громадськими організаціями з використанням комплексу запропонованих принципів, методів та інструментів.

Наукова новизна дослідження полягає в отриманні нових науково обґрунтованих результатів, які вирішують конкретне наукове завдання – удосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні на основі новітніх теоретико-методологічних підходів, європейських стандартів та світових тенденцій в антикорупційній сфері.

Уперше запропоновано концептуальну модель антикорупційного контролю держави як базисної складової державного організаційно-правового механізму, сформованої на основі інституціонального підходу, яка передбачає комплексність державних дій у пріоритетних сферах щодо організації попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діянням, оцінювання системи ефективності запобігання корупції, аналіз управлінських рішень стосовно нейтралізації корупційних ризиків для формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції; дана модель забезпечує підвищення

ефективності дій держави у співпраці з громадськими організаціями з використанням комплексу запропонованих принципів, методів та інструментів.

Удосконалено:

- систематизацію елементів концептуалізації державної політики запобігання корупції задля забезпечення більш високого рівня її ефективності за критеріями, що відрізняються від існуючих тим, що враховують суб'єктів всіх рівнів, особливості їх впливу та функціонування;
- групування факторів, що впливають на поширення корупції, що на відміну від інших, базується на детермінантному підході;
- інституційну складову державного організаційно-правового механізму щодо реалізації функції антикорупційного контролю, що на відміну від існуючої, включатиме новостворену спеціалізовану інституцію, Національну інспекцію інтегрованого антикорупційного контролю як центрального органу виконавчої влади, яка виконуватиме контрольну, координуючу, аналітичну та методологічну функції у сфері запобігання корупції.

Набули подальшого розвитку:

- понятійно-термінологічний апарат для формування державної політики та організаційно-правового механізму запобігання корупції, зокрема: «державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції», «корупція», «запобігання корупції»;
- знання про факти, які розкривають новітні світові тенденції формування та ефективного функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції.

Основні положення і висновки опубліковано у 11 наукових працях, з них чотири статті опубліковано в наукових фахових виданнях України та сім публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій. Аналіз наукових праць авторки дозволяє вважати їх такими, що характеризують одержані результати власного наукового дослідження.

Достовірність основних положень дисертації підтверджується публікаціями та виступами дисертантки на міжнародних науково-практичних конференціях, які мають широку географію в Україні.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Розроблену дисертанткою концептуальну модель антикорупційного контролю держави як базисної складової державного організаційно-правового механізму, сформованої на основі інституціонального підходу, яка передбачає комплексність державних дій у пріоритетних сферах щодо організації попередження, виявлення та протидії корупційним

правопорушенням та іншим протиправним діянням, оцінювання системи ефективності запобігання корупції, аналізу управлінських рішень стосовно нейтралізації корупційних ризиків для формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції; що забезпечує підвищення ефективності дій держави у співпраці з громадськими організаціями з використанням комплексу запропонованих принципів, методів та інструментів впроваджено в освітній процес в рамках викладання дисципліни «Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні».

– Теоретичні, методичні і науково-прикладні результати дослідження впроваджено: у діяльності Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»; Громадської організації «Аналітичний центр «Інститут законодавчих ідей»»; Громадської організації «Фундація інституційного розвитку».

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикацій, фальсифікацій.

Результати аналізу дисертаційної роботи та публікацій Боголепової Аліни Віталіївни за темою дисертаційної роботи підтверджують повний виклад основних наукових положень, дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності у процесі підготовки дисертаційного дослідження. У дисертаційній роботі порушень академічної доброчесності не виявлено, усі цитування та покликання на джерела зроблено з повним дотриманням чинних норм законодавства про авторське право.

Дискусійні положення та зауваження:

1. У дисертації в п. 1.1 авторка здійснює детальний аналіз різноманітних класифікацій видів корупції, що знайшли поширення в наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів. Водночас, авторкою лише наводяться різноманітні класифікації, які не супроводжуються висновками щодо їх оригінальності, практичності, переваг та недоліків, тощо. Бажано також було сформулювати власну класифікацію видів корупції, що б підсилило рівень роботи та дозволило отримати додатковий пункт новизни дослідження.

2. У дисертації зроблено спостереження і надано висновок про відсутність системного підходу до визначення категорій факторів-детермінант поширення корупції, що, на думку автора, зумовлює необхідність більш структурованого їх визначення з наведенням обґрунтування їхньої класифікації за запропонованими автором групами. Потребує уточнення, в чому саме полягає наукове удосконалення та чим запропонована класифікація відрізняється від існуючих.

наукову зрілість здобувачки.

2. Актуальність і новизна, важливість одержаних здобувачкою наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практична цінність сформульованих положень та отриманих результатів в сукупності становлять необхідні підстави для висновку про те, що дисертаційна робота «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її авторка, Боголепова Аліна Віталіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор,
директор навчально-наукового інституту
управління, економіки та
природокористування Таврійського
національного університету
імені В.І. Вернадського

Володимир ГОРНИК

Підпис Горника В.І.
Звернуто
07.08.2025

Олександр Бесаред